

פרשת פנחס

דמותו של מחנך (כז, טז-יז)

יפקד ה' אלקי הרוחות לכל בשר איש על העדה, אשר יצא לפניהם ואשר יבא לפניהם, ואשר יוציאם ואשר יביאם, ולא תהיה ... כצאן אשר אין להם רעה.

משה מבקש מהקדוש ברוך הוא לפני מותו שימנה מנהיג אשר ישב על כסאו לאחר מותו. בתוך בקשתו מונה משה רבנו את התכונות הנראות לו כנדרשות למי שמעודד להנהיג את עם ישראל.

חשיבות מיוחדת נודעה ללימוד התכונות שמונה משה. כאשר באים לשרטט את דמותו של המנהיג הראשון בחייו של ילד יהודי לאחר הוריו מולידיו, מנהיג זה הוא המורה - המחנך, המופקד על נשמתו של הילד. המחנך הוא בית היוצר המעצב והמגבש את צורתו של הדור הבא, וודאי דרושות ממנו תכונות אופי מיוחדות בחינת "אם הרב דומה למלאך ה'", אז יבקשו תורה ממנו.

ננסה ללמוד מעט את דבריו של המנהיג הראשון שקם בעם ישראל ולהבין מה דמותו של מחנך בישראל.

במילים "אלקי הרוחות" מתכון משה לתכונה אשר יצטיין בה המנהיג אשר עתיד הקב"ה לפקוד על העדה, שהרי תשובתו של הקב"ה למשה בהמשך הפסוקים היא: "קח לך את יהושע בן נון איש אשר רוח בו". רש"י על המילים "אלקי הרוחות" מבאר: "אמר לפניו: רבונו של עולם גלוי וידוע לפניך דעתו של כל אחד ואחד ואינן דומין זה לזה, מנה עליהם מנהיג שיהא סובל כל אחד ואחד לפי דעתו".

ציבור גדול מורכב ממגוון דעות. את שאוהב ראובן, מרחק שמעון ואת שאוהבים שניהם מתעב לוי. תפקידו של המנהיג לסבול כאו"א לפי דעתו. לא לגלות נטיה אל האחד וממילא ליצור רושם מרירות ואי שביעות רצון אצל האחר.

ואכן, כזה היה יהושע בן נון: "איש אשר רוח בו", וכדברי רש"י: כשם ששאלת, שיוכל להלוך כנגד רוחו של כל אחד ואחד". המנהיג צריך להיות מנהיגם של כלל הציבור ולא של כמה מהם.

ואם במנהיגות כך, הרי בהוראה על אחת כמה וכמה. על המחנך לדעת את סגנונו, טבעו ונטיותיו של כל תלמיד, לדבר אל כל אחד בשפתו שלו וברמתו שלו, ועל כך אמר שלמה המלך: "חנוך לנער על פי דרכו".

"איש על העדה". בפעמים רבות אחרות מפרש תרגום אונקלוס את המילה "איש" במילה הארמית "אנש", ואילו כאן שונה הוא ממנהגו ותרגם את המילה "איש" ל"גבר", והלא דבר הוא.

לאחר שמשה ירד מההר וראה את העגל שעשו בני ישראל קרא לאלה שהסכימו לקנא את קנאת ה' וביקש מהם: "שימו איש חרבו על ירכו, עברו ושובו משער לשער במחנה והרגו איש את אחיו ואיש את רעהו ואיש את קרובו" (שמות ל"ב, כ"ג). אונקלוס משנה תוך כדי דיבור את תרגומו של המילה איש וכותב: "עברו ותובו מתרע לתרע במשריתא וקטולו גבר ית אחוהי וגבר ית חבריה ואנש ית קריביה". והשאלה המתבקשת מה ראה אונקלוס לשנות את דרך תרגומו באותו פסוק ממילה למילה?

מפירושו של בעל "אור החיים" הקדוש משתמע שהמילה "גבר" מבטאת את עצמו ובשרו של האדם - את הפן הגשמי שבו, ואילו בהשתמשו במילה "אנש" מכוון אונקלוס לפן הרוחני - לרוחו ונפשו של האדם. לפי זה נדרשים דבריו של אונקלוס היטב, את שני ה"אנשים" הראשונים שבפסוק תרגם במילה "גבר",

פרשת פנחס

משום ששם מדבר הכתוב בקרבת גוף. ומאידך גיסא, כשבא לתרגם את המילים "ואיש את קרובו", השתמש במילה "אנש", שכן אין הכוונה לקירבה גופנית, ביולוגית המוזכרת במילים "איש את אחיו", אלא הכוונה לקירבה נפשית שמקורה בעולם הנשמות.

מצפים אנו שבמילים שבפרשתינו "איש על העדה", יתרגם אונקלוס את המילה "איש" - "אנש", שמשמעו מנהיג בעל שאר רוח, גבוה ברוחניותו מעל כולם, אך דווקא כאן מצא לנכון לתרגם "גבר על כנישתא", ללמדך שראוי למנהיג שיכיר גם את צרכיהם הפשוטים של קהל עדתו, שידאג לא רק לתפילהם וציציותיהם, אלא גם ללחמם ולכלכלתם. מעמדו הרוחני של המנהיג נמדד בין שאר גם בנשיאתו בעול צרכיהם הגשמיים של בני קהילתו, וכבהנהגת הכלל, כך בחינוך ילדים, על המחנך לדאוג לא רק לפיתוח שיעור קומתו הרוחנית של תלמידיו, אלא עליו גם לעקוב ולראות שלא יהיו נעליהם קרועות ושיאכלו אוכל מזין.

מקור: הרב יוסף זילברפרב שליט"א